

Hareket'in Eleştiri, Mizah ve Polemik Kalemi: Ahmet Kabaklı

DR. ÖĞR. ÜYESİ FERUDUN AY*

Öz

Türk fikir hareketi içerisinde tek parti döneminde aydınların bir kesiminin yer aldığı hatta okul niteliğinde işlev gören *Hareket* dergisi, Nurettin Topçu'nun benimsediği "hareket (aksiyon)" felsefesi bağlamında adlandırılarak yayınlar yapar. Bu çalışmada, Ahmet Kabaklı'nın *Hareket* dergisi etrafında şekillenen fikrî ve edebî kimliği, onun erken dönem polemik, eleştiri ve mizah yazılarından hareketle incelenmektedir. Cumhuriyet döneminde düşünce hayatına yön veren önemli yayınlardan biri olan *Hareket*, genç Ahmet Kabaklı'ya hem bir fikrî zemin teşkil etmiş hem de üslubunu şekillendirmiştir. Kabaklı burada "Ayın Hercümerci" başlığıyla kaleme aldığı metinlerde dönemin kültürel, siyasi ve toplumsal meselelerine keskin fakat tutarlı bir perspektifle yaklaşmıştır. Ahmet Kabaklı'nın yazıları, yalnızca polemikçi tavrıyla değil, aynı zamanda millî kültür, dil, medeniyet, ahlak ve tarih bilinci etrafında gelişen bir düşünce sistemiyle dikkati çeker. Ahmet Kabaklı'nın Harput'ta başlayan kültür birikimi, üniversite yıllarında Mehmet Kaplan, Reşit Rahmeti Arat ve Nurettin Topçu gibi isimlerin etkisiyle derinleşmiştir. Bu süreç onun hem muhafazakâr-milliyetçi düşüncenin hem de güçlü bir eleştiri geleneğinin temsilcisi hâline gelmesini sağlamıştır. Çalışmada Ahmet Kabaklı'nın *Hareket*'teki yazıları kronolojik ve tematik açıdan değerlendirilmiş, onun Türk düşünce hayatındaki konumu tarihsel bağlamıyla ele alınmıştır. Sonuçta Ahmet Kabaklı'nın, Türk kültür ve edebiyatını koruma ve gelecek nesillere aktarma amacıyla süreklilik arz eden bir fikrî çaba ortaya koyduğu görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Türk Edebiyatı, medeniyet, Türk fikir hareketi, eleştiri, mizah, *Hareket*, Ahmet Kabaklı

The Pen of Criticism, Humor and Polemic in *Hareket*: Ahmet Kabaklı

Abstract

The journal *Hareket*, which served almost like a school for a group of intellectuals during the single-party period of Turkish thought, took its name from Nurettin Topçu's philosophy of "action." This study explores Ahmet Kabaklı's intellectual and literary identity as it was shaped around *Hareket*, especially through his early polemical, critical, and humorous writings. As one of the key publications that influenced intellectual life in the early Republic, *Hareket* provided the young Ahmet Kabaklı with both an intellectual foundation and a space to develop his style. In the pieces he wrote under the column "Ayın Hercümerci" he approached the cultural, political, and social issues of the period with a sharp but consistent viewpoint. His writings stand out not only for their polemical character but also for their reflection of a coherent system of thought focused on national culture,

* Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, fay@bandirma.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7341-8983
Gönderim tarihi: 1 Eylül 2025 Kabul tarihi: 13 Aralık 2025

language, civilization, morality, and historical awareness. Ahmet Kabaklı's cultural formation, which began in Harput, deepened during his university years under the influence of scholars such as Mehmet Kaplan, Reşit Rahmeti Arat, and Nurettin Topçu. This background helped him become a representative of both conservative-nationalist thinking and a strong critical tradition. The study evaluates his *Hareket* writings both chronologically and thematically and situates his role in Turkish intellectual life within its historical setting. Ultimately, it shows that Ahmet Kabaklı pursued a sustained intellectual effort to preserve Turkish culture and literature and to pass them on to future generations.

Keywords: Turkish Literature, civilization, Turkish intellectual movement, criticism, humor, *Hareket*, Ahmet Kabaklı

GİRİŞ

Ahmet Kabaklı, insanın şahsiyetinde doğduğu yerin ne denli etkili olduğunu gösteren; tarihî hafızasıyla fikir hareketlerine şahsiyet kazandıran, Türk-İslam kültüründe büyük öneme sahip mekanlardan biri olan, Türk dünyasının gelenek ve değerlerini taşıyan Harput'ta doğmuştur. Annesi Münevver Hanım, Ahmet Kabaklı'nın, kültür ve edebiyatla mayalanmasında etkisi büyüktür. Annesinin söylediği türküler, masallar ve efsaneler onda derin izler bırakır (Kabaklı, 1966, s. 2). Türkçe öğretmeni Cemile Hanım, Hanım, düşünce dünyasını besleyen ve millî duygulara dair temellerini atan kişi olur (Ekiz, 1978, s. 9). Eğitim hayatının lise ve edebiyat döneminde, alanında iyi yetişmiş öğretmenlerin tesiriyle kişiliği netleşmiştir: "Onun kişiliğinin netleştiği yer İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü olur. Burada da Reşit Rahmeti Arat, Ahmet Caferoğlu, Ali Nihat Tarlan, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Mehmet Kaplan gibi hocalarından iyi bir mesleki eğitim alır. Bunun yanı sıra güçlü bir Türk kültürü ve milliyetçi fikirlerle beslenir." (Ülgen, 2024, s. 17). Türkiye ve Türk insanına âşık, usanmadan, yorulmadan yazan, üreten, mütevazı, titiz, araştırmacı, cana yakın, yardım sever, haklının ve mazlumun yanında duran, dünya malı ve makamına önem vermeyen, mektep adamı, çizgisinden sapmayan, haysiyetiyle ve birçok kıymetli özelliğiyle milletine ve tarihine adeta ömrünü adanmış bir şahsiyettir (Ülgen, 2024, s. 17-18). Ahmet Kabaklı, öğreten adam olarak, doğru ve inandığı fikirde sabit bir kalem olmayı başarmıştır. Her şartta milletiyle hemhâl olan, millete mâl olan, ahlak ve prensip timsalidir.

Ahmet Kabaklı

Ahmet Kabaklı, 22 yaşında başladığı asıl yazı hayatında akıcı bir üslup ve polemik ağırlıklı yazılarıyla *Tercüman*, *Türkiye* ve *Yeni Haber* gazeteleri; *Türk Edebiyatı*, *Pınar*, *Zeytindalı*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Kültür ve Sanat*, *Tohum*, *Fedai*, *Büyük Doğu*, *Sancak*, *Millî Gençliğin Sesi*, *Cuma*, *Mavera*, *Sur*, *İnanç*, *Mektep*, *İslâm*, *Yörünge*, *Gençlik*, *Ayşe*, *Millî Hareket*, *Türk Yolu*, *Türkeli*, *Millî Işık*, *Ocak*, *Devlet*, *Sanat Olayı*, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, *Yeni Türkiye*, *Hürriyet Gösteri*, *Ahilik Yolu*, *Boğaziçi*, *Diyanet Aile Dergisi*, *Türk Yurdu*, *Millî Kültür*, *Yeni Adam*, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi*, *Dış Politika ve Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* gibi akademik dergilerde, edebiyat dergilerinde deneme, röportaj, inceleme, mizah, eleştiri yazılarını muhafazakâr, sanat ve milliyetçi çizgide yazmıştır. İlk yazılarındaki sert üslup, özellikle *Hareket* dergisindeki yazıları eleştiri, mizah, polemik ve hiciv niteliği öne çıkan metinlerdir. Sonraki yazı hayatında değişir ve daha ılımlı bir üslup ile yazmıştır. Yazı hayatı ve üslubundaki değişim ve gelişme sürecini Prof. Dr. Süleyman Doğan ile yaptığı mülakatında anlatmıştır. Yazı hayatını Nurettin Topçu izinde devam ettiğini, onun sevgi ve müsaadesiyle yazmaya başladığını, *Tercüman* gazetesindeki yazı hayatına giden süreci şöyle aktarır:

Her ayın ortasında “Hercü-Merc” adıyla yazmaya adım attım. Bu yazılarım, mizah ve hiciv yazıları şeklindeydi. Aydın’da edebiyat öğretmeniydim. *Tercüman* gazetesi, 1956 yılında Cihat Baban, Yakup Kadri ve diğer jüri üyelerinden oluşan ‘en iyi yazı’ yarışması düzenledi. Bu yarışmada birinci olan *Tercüman* gazetesinde sürekli yazacak diye de ilan edildi. Ben de bu yarışmaya beş yazıyla katıldım. Katılan yazılar içinde benim yazım birinci geldi. Bundan sonra yazmaya başladım. Kısa bir süre sonra Paris’e gittim. Fransa dönüşünde tekrar yazmaya başladım. Haftada bir veya iki defa yazıyordum. Daha sonra düzenli bir şekilde haftada 2-3 gün yazıyordum. (Doğan, 2024, s. 322)

Ahmet Kabaklı, 1956 yılında *Tercüman* gazetesinin açtığı yarışma ile yazar kadrosuna dâhil olur. 1957 ve 1961 yıllarının sonuna kadar *Tercüman*’da “Gün Işığında” adlı köşesinde yazar. Kabaklı, 1961’den 1980 yılına kadar her gün gazeteye yazılar yazar. 1980 yılında ara verdiği *Tercüman*’da 28 Mart 1986 tarihinden itibaren “Gün Işığında” adlı köşesinde tekrar devam eder. 3 Ekim 1986 tarihinde *Tercüman*’dan ayrılır (Ülgen, 2001, s. 23). Erol Ülgen, birçok ehil kalem gibi Ahmet Kabaklı’nın ve dergi etrafında birçok hatıralara vakıf bir olarak binden fazla fıkra ve makalesini okumuş, 20. ve 21. “Asrın Alperen”i sıfatını takmıştır. Genç yaşında yazılarındaki sert üslup, özellikle *Hareket* dergisindeki yazıları eleştiri, mizah, polemik ve hiciv niteliği ile öne çıkmasından dolayı “Harputlu Delikanlı” olarak da anılmıştır.

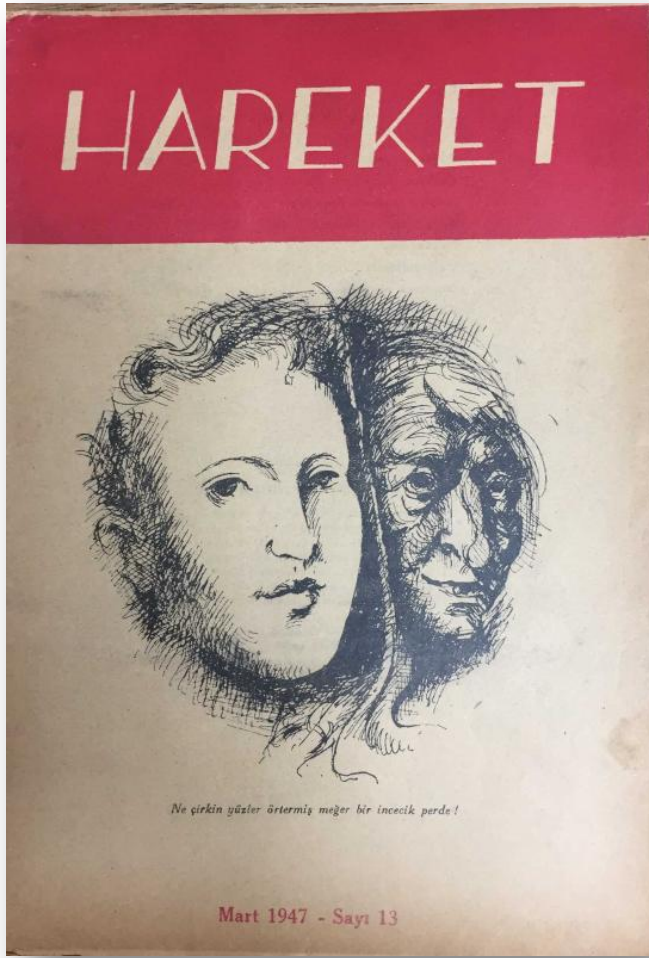
Ahmet Kabaklı’nın dil ve edebiyatımıza katkısı her dönemdeki yazılarında etkili biçimde devam etmiştir. Özellikle, Türkçe’nin önemini anlatan etkileyici ve vurucu yazıları, 1979 yılının Aralık ayında başlayıp 1980 yılının Nisan sayısında son bulan *Tercüman* gazetesinde “Yaşayan Türkçemiz” hareketini oluşturan yazılardır. Tahsin Banguoğlu, Şükrü Elçin ve Hasan Eren gibi etkili ve kıdemli hocaları da harekete katmıştır. Yazıları o kadar etkili olur ki çok ses getirmesinin yanı sıra, tepkilere veya karşı görüşlere de neden olmuştur. Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun, o dönemi bize şöyle aktarır: “Türk Dil Kurumu ve onun çevresinde toplananlar, günlük dilimize girmiş, vatan, millet, şart, hayat, akıl gibi kelimelere de karşılıklar üretiyor, âdeta bir yapma dil oluşturmaya çalışıyorlardı. *Tercüman*’daki hareket üzerine telaşa kapıldılar ve bazı toplantılarla, yazılarla karşı durmaya çalıştılar. Onlar bizi “Osmanlıcılar” olarak nitelendiriyordu.” (Ercilasun, 2024, s. 56) *Tercüman*’daki dil hareketin yürütücü gücü olan Ahmet Kabaklı, Türk Dil Kurumu ve onun

çevresinde toplananların aksine Türk milletinin diline girmiş olan atasözleri, deyimler ve mecazlara dokunulmasını istemektedirler. Bilim dili içindeki yeni Türkçe türetilmesine karşı bir çıkmamaktadır. Ahmet Kabaklı, “Yaşayan Türkçemiz” ve SİSAV sürecinin daima başında ve içinde olarak Türkologları organize etmiştir.

Ahmet Kabaklı, 1970 yılında kurucuları arasında yer aldığı ve başkanlığını yaptığı *Türkiye Edebiyat Cemiyeti* bünyesinde yürüttüğü ve cemiyetin yayın organı olan *Türk Edebiyatı* dergisini Ocak 1972’de çıkarmaya başlamıştır. Öncülüğünü yaparak ömrünün sonuna kadar sürecek olan hizmeti ve başkanlığını yaptığı *Türk Edebiyatı Vakfı*’nı kurmuştur. Edebiyat ve Türkçeye büyük hizmetleri olan Ahmet Kabaklı için 1996’da bazı gönüllü kuruluşlar tarafından “*şeyhülmuharrirîn*” ünvanıyla onurlandırılmıştır (Beşir Ayvazoğlu, 2001, s. 9). “Necip Fazıl’ı Sultanü’ş-Şuara ünvanıyla taçlandırırken, Nurettin Topçu, Cemil Meriç ve Sâmîha Ayverdi gibi isimleri sahiplenirken gösterdiği hasbîlik onun bu sanatkâr nakisesinden uzak oluşunun göstergesidir. Fikrî karşıtlığına rağmen sırf sanat kudreti ve Türkçeye hizmeti bakımından Nâzım Hikmet hakkında bile bir eser kaleme alması ise bağımsız karakterinin ispatıdır.” (Okuyucu, 2024, s. 274) Eğitim meselelerine önem veren Ahmet Kabaklı, vakfı kurarak çok sayıda öğrencinin bilinçli ve vatan sevgisiyle yetişmelerine katkı sağlamıştır (Demirel, 2025, s. 361). Gazete ve dergilerden gelen şöhret ve kazanımlara önem vermeyen bilgili, mütevazî ve kültürlü bir aydın hali sergilemiş, gençlere şefkatli ve sevgi dolu bir yaklaşımla sahip çıkmıştır. (Ercilasun, 2024, s. 58).

Ahmet Kabaklı, moda ifadelere ve siyasi aksiyon yollarına yönelmeden fikir fantezisi ile hareket etmemiştir. Türk milletinin hasletlerine sıkı sıkıya bağlı ve onunla hareket etmiştir. Maddî ve manevî kültür mirasımızın koruyucusu olan eserleriyle, kültür işleri ve yazılarıyla Türk milleti ve diline hizmet etmiştir. İnsanımızın gönlüne taht kuran kültür insanı olarak, milletimizin inancına, geleneğine, göreneğine ve kültürüne saygılı örnek bir aydın olmuştur. Hayal ettiği “*Büyük Türkiye Rüyası*” için sayısız örnek ve ilhamla dolu terkibe ulaşan seferberliği başlatmak için çalışmıştır (Emil, 2001, s. 21). Ahmet Kabaklı, Türk kültürünü ve edebiyatını sevdirmekle beraber milletin müktesebatına bağlı örnek şahsiyet “lider” olarak Türk milletine layık olma vazifesini hatırlatmıştır. Gayret ve mantıklı olduğu takdirde aşılmayacak zorluk, başarılmayacak bir süreç olmadığını göstermeye çalışmıştır (İpek, 2015, s. 277-280). Savunduğu fikirler ile yüzyıllardır unutulmuş olan Anadolu insanına ve değerlerine dikkati çekmiş ve onun sesi olmuştur. Medeniyet ve kültürün birbirini tamamlayan birer unsur olduğunun farkındadır. Bu birlikteliğin devamlılığını esas alarak Anadolu toplumunun temelinde millî kültürün harcı olan manevî değerleri vurgular. Tarihten gelen manevî değerler hafızasını gelecekle bütünlük içinde gördüğü fikrini her zaman savunduğunu görmekteyiz (Beşir Ayvazoğlu, 2001, s. 9-10). Türk insanının ve edebiyatının hissiyatına tercüman olan Ahmet Kabaklı, matbuat ve edebiyat dünyamızda çalışkanlığı ile Türk halkının içinde mazbut ve muhafazakâr kesimin fikir ve kanaatinin uzunca bir süre sesi ve temsilcisi olmuştur (Birinci, 2001, s. 41).

HAREKET DERGİSİ VE AHMET KABAKLI

Ahmet Kabaklı yetişmiş olduğu sosyal çevrenin de tesiri ile insanların manevi taraflarına hitap eden bir kalemdir. Yetişmiş olduğu aile, şehir ve kültürün gerekliliği bir hareket, aksiyon ve düşünce olarak yaşamında görülür. Araştırmacı kişiliği ve öğretmenliğin verdiği ruh ile yazı yazmaya kendisini adanmıştır. *Son Saat* gazetesinde, Yunus Emre hakkındaki bazı görüşlerinden dolayı Abdülbaki Gölpınarlı'ya yaptığı eleştiriyle yayın hayatına girer, ancak esas tanınırlığını Nurettin Topçu'nun çıkardığı *Hareket* dergisinin 1947 yılı Mart sayısındaki "*Ayın Hercümerci*" başlığı altındaki eleştiri yazılarıyla elde eder. Anadolu'ya öğretmen olarak gideceği güne kadar bu yazılarını devam ettirir. 1950'li yıllarda Ahmet Kabaklı, şairliğe aday olsada devam ettirmez. Nurullah Ataç'ın "*Okuruma Mektuplar*"da yer alan bir yazısında Ahmet Kabaklı'nın şiirinden bahsetmektedir.

Ahmet Kabaklı'nın bir şiirine ayırmıştır. Nurullah Ataç, şiirini okuduktan sonra adını belki duymadınız, vergili ve genç şair Ahmet Kabaklı 'ya mektup yazdığını, kendisinin de mektupla cevap verdiğini, düşünce olarak beraber geçinmeye niyeti olmadığını ama iyi bir şair ifadesini kullanmıştır. (Ayvazoğlu, 2024, s. 186). Nurullah Ataç'ın dikkatini çektiyse de şiir türünde ilerlemez. O dönem, onun şairlik girişimi, "*Ayın Hercümerci*" başlığı altında eleştiri yazıları kadar ses getirmez. "Abdülbaki Gölpınarlı'yı Yunus Emre hakkındaki yanlış görüşleri dolayısıyla eleştirdiği ilk yazısı *Son Saat* gazetesinde çıkmıştır (1946). Aynı yıl Nurettin Topçu'nun çıkardığı *Hareket* dergisinde "*Ayın Hercümerci*" başlığı altında polemik yazıları yazar." (Ayvazoğlu, 2024, s. 185). Ahmet Kabaklı, Abdülbaki Gölpınarlı'yı Yunus Emre hakkındaki bazı görüşlerinden dolayı eleştirdiği yazı hakkındaki bir mülakatında şöyle bahseder:

"Yıl 1946 Edebiyat Fakültesi son sınıftaydım. Belki yanlıy olabilirim ama, ilk yazım "*Son Saat*" gazetesinde çıktı. Bu yazı "Yunus Emre mi yalan söylüyor Abdülbaki mi" bir polemik yazısıydı. 0 sırada polemige de dükümdüm ye "*Hareket*" dergisinde (Nurettin Topçu çıkarıyordu) polemik yazıları yazdım. 0 sırada rahmetli Abdülbaki Gölpınarlı, Yunus Emre'yi komünistçe diyebileceğim şekilde eleştiren bir yazı yazmıştı. Benim de ağırıma gitmişti. Yunus Emre'yi sosyalist biçimde göstermesine bir yazı ile karşılık verdim." (Canıatlı, 2001, s. 169)

M. Orhan Okay, *Silik Fotoğraflar Portreler* eserinde, Ahmet Kabaklı'nın *Hareket* dergisiyle olan ilişkisine değinir. *Hareket* dergisinde yazılarını görmemiş olsaydı tanıma imkânının olmayacağını ifade eder. Ahmet Kabaklı'nın *Son Saat* gazetesinde yayımlanan Gölpınarlı'yı Yûnus Emre hakkındaki bazı görüşlerinden dolayı eleştirdiği ilk yazısını görmediğini ancak aynı yıl 1947 yılının ocak-şubat ayına tekabül edeceğini ve dolayısıyla *Hareket* dergisindeki yazılarının kendisi için yazı hayatına atılmasında ilkler arasında olduğunu düşünmektedir. Asıl önemli olanın ilk yazılarından son yazılarına kadar heyecanının hiç azalmadan milletin, tarihinin, memleketinin değerlerine önem veren bir hassasiyetiyle ilk yazılarından son yazılarına kadar muhafaza ettiği dikkatleri çekmektedir. Harput'tan, İstanbul'a geldiğinde köklü değerlere sahip yetişmesi fikri ve yazı hayatında etkili ilk hamleleriyle *Hareket* dergisine, Nurettin Topçu ve çevresinin dikkatlerini çeker. Anadolu'nun, milletin, tarihinin, memleketinin değerlerine önem veren bir hassasiyetiyle yazılarıyla verdiği tepkiler ve duruşuyla "*Hareket*'in Harputlu Delikanlı"sı olmuştur.

Ahmet Kabaklı, *Hareket* dergisi ile yazı hayatına atılıp misyon adamı olmanın yanında terkip ve sistem adamı olmayı kazanmış ve "*düşünce suçu*" denilen mahkemelerle de bu vesileyle tanışmıştır (Okay, 2013, s. 179-182). Ahmet Kabaklı, yazılarıyla girdiği bir polemikte Şemseddin Yeşil'i "bobstil bir şeyh" olmakla eleştirir. Yazısı dava konusu olur ve yüklüce bir tazminata mahkûm edilir. O süreçte öğretmen olan Ahmet Kabaklı, zor şartlarda bu parayı öder. Ancak açılan dava adının hicivli yazısıyla duyulmasına da katkı sağlar ve önemli bir dönüm noktası olur. Bu hadiseyi Altan Deliorman, "*Eski Albümde Yaşayan Çehreler 'Bayrağı Yüksek Kaldıran Adam'*" başlıklı yazısında aktarır. Ahmet Kabaklı'ya yazılarından kaynaklı düşünce suçu ithamı üzere Toplu Basın Mahkemesi'ne dair bir sualine verdiği cevapta *Hareket* dergisindeki Şemseddin Yeşil Hoca'nın üzerine alındığı yazıları nedeniyle epey gürültü koparılmış. Bu yüzden dava açıldığını ve tazminata mahkûm edilip öğretmen maaşıyla taksitle tazminat ücretini ödediğini aktarır. Ahmet Kabaklı'nın Nurettin Topçu'yu üniversite öğrencisi olduğu yıllarda tanımış olması ve *Hareket* dergisinde o yıllarda yazılar yazıyor olması her anlamda kader birliği denilecek bir ilişkiyi de beraberinde getirir. Nurettin Topçu ve *Hareket* dergisi cephesinde Anadolucu, İslamcı ve Türkçü düşüncenin her birinden ilham alınmasına vesile olur. Ahmet Kabaklı nefsinde harmanladığı bu düşüncenin vücut bulduğu bir sürecin ürünü olarak Necip Fazıl gibi dönemine damga vuran şairlerin şiirlerini yayımlayacak *Türk Edebiyatı* dergisini kurmuştur. Millî ve manevi değerlere önem veren, Türk fikir hareketinde etkili olan münevverleri okuyarak veya yakinen sohbetinden istifade eden Ahmet Kabaklı, daha çok Nihal Atsız, Nurettin Topçu ve Necip Fazıl'ın yer aldığı üç fikir insanından beslenmiş, kültür, edebiyat ve fikir dünyasında aksiyon aşamı olma yolunda birer birer basamakları çıkarmıştır (Deliorman, 2001, s. 41-44). Mahir Adıbeş, "*Atlılar Sessiz Sedasız Gittiler*" başlıklı yazısında Ahmet Kabaklı'yı Alperen'e benzetir. Aksiyon, hareket ve fikir adamı olarak teşvik eden bir öncü olarak görür (Adıbeş, 2001, s. 151). Prof. Dr. Birol Emil, *Ahmet Kabaklı* yazısında bu sentezi şöyle ifade eder:

"Onu sırf "Türkçü" yapanlar, onu sırf "İslamcı" diye göstermeye kalkanlar, onu siyaseten "Türk-İslam Sentezci" addedenler ne kadar yanırlar. Biz düşünmediğimiz, düşünmeyi, fikri, tefekkürü sevmediğimiz için formüller, sloganlar, *reçeteler*, yaftalardan zevk alırız. [...] Ahmet Kabaklı aydınlı, düşünen zekâ idi, kültür adamıydı. Milliyet ile dil, din, tarih coğrafya ve sanat arasındaki münasebetleri biliyordu." (Emil, 2001, s. 20).

Ahmet Kabaklı'nın *Hareket* dergisinden itibaren yazın hayatına atılmasıyla başlayan fikir hareketi hakkında düşüncelerine bakış hemen hemen aynı noktaya ve merkeze vurgu yapan makyaj misali değişik değerlendirmeler dışında aynı olduğu görülmektedir. Beşir Ayvazoğlu, gazete yazılarında polemikçi üslûbundan da yola çıkarak yazıları üzerinden bir tespit ve değerlendirme yapar.

“Öne çıkan ve milli kültüre, manevi değerlere bağlı muhafazakâr Anadolu insanının sesi olarak yıllarca Tercüman gazetesiyle özdeşleşen Ahmet Kabaklı, aynı tavrını edebî yazılarında da sürdürmüştür. Hemen bütün yazılarında, bir kültür milliyetçisi olarak tarihte ve kültürde devamlılık fikrini savunmaktadır; rejimler ve hânedanlar değişse de devletimizin tek olduğu, Osmanlı Devleti'nin “devlet-i ebed-müddet” idealinin kendisinden önceki Türk devletlerini ve Türkiye Cumhuriyeti'ni de içine aldığı düşüncesindedir. Ona göre, İslâmiyet ve Türklük tarihte benzerine az rastlanır bir terkip vücuda getirmiştir; bu terkinin taşıdığı zenginliklerden bugün de istifade edilmesi gerekir.” (Ayvazoğlu, 2006, s. 551).

Necmettin Türinay, Ahmet Kabaklı'nın üslubunda kimlerin etkisi olduğunu irdeler ve tespitte bulunur. Doğrudan bakıldığında hocası Mehmet Kaplan'ın dilini ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın denemeci ve eleştirmen havasını hatırlatmamakla beraber, İsmail Habip Sevük'ü çok iyi okuduğunu ve özellikle Edebî Yeniliğimiz'i hatmettiğini kendisi sohbetlerinde ifade etmektedir. Ancak açık olarak üslubunda 1947'den beri Nurettin Topçu'nun *Hareket*'indeki yazılarında, Mehmet Kaplan'ın *İstanbul* dergisinde 1953'ten itibaren yazdığı eleştiri metinlerinin tadı ve kıvraklığı görülmektedir. Turinay, *Tercüman* döneminde geliştirdiği polemikçi tutuma pek tenezzül etmediğini ifade eder (Turinay, 2024, s. 82). “O da Nurettin Topçu gibi düşünüyordu: “Milliyetçilik davası, sadece milletini sevmek gibi bir histen ibaret değildi, milletini sevmesini bilmektir.” (Aydemir, 2024, s. 131). *Hareket* dergisindeki üslup Ahmet Kabaklı'nın düşünce dünyasının şekil ve muhtevasını da yansıtmaktadır.

M. Orhan Okay, Ahmet Kabaklı'nın, düşünce dünyasının oluşması sürecine dikkati çeker. Ahmet Kabaklı'nın, Nurettin Topçu ile münasebeti ve diyalog kurmasında üniversiteden hocası olan Mehmet Kaplan veya Elâzığ Lisesi'nden hocası olan Cahit Okurer'in vasıtası olduğunu düşünür. Bu ilişkiler neticesinde Ahmet Kabaklı'nın “düşünce suçu” denilen fırtınalı *Hareket* dergisi yazı hayatından bahseder. Bu münasebetin, Ahmet Kabaklı'nın düşünce dünyası ve fikir hareketlerinin gelişmesinde *Hareket* dergisi ve Nurettin Topçu ile olan ilişkisi yanında dergideki yazılarının ehemmiyetine vurgu yapar (Okay, 2001, s. 30). *Hareket* dergisi bir okul ve fikir ocağı olarak tarihteki yerini alır. Yayın dönemi sırasında ve sonrasında Türkiye düşünce dünyasında, Türk yayın hayatında, edebiyat, kültür, sanat ve fikir hayatına büyük katkı ve tesiri olan dergi olma özelliğini de gösterir. Devrin ideolojisi veya iktidarları tarafından yayılan resmî düşüncenin etkisi dışında gelişen *Hareket* dergisi, farklı görüşlere de yer vererek fikir tarihimizin zenginleşmesi, gelişmesi ve günümüze edebiyat, sanat, kültür, ilim, içtimaî, siyasi ve tarihî malumat ve olayları aktarmanın yanında her türlü bilimsel bilginin yayılmasında da etkin ve büyük rol oynamıştır. Melin Has Er, “Kabaklı Hocamız” başlıklı yazısında Ahmet Kabaklı'nın *Hareket* dergisinde yazılarına başladığı süreçten itibaren “Türk Milleti'nin duygu ve düşüncelerine tercüman oluyordu” (Has Er, 2001, s. 63) tespitinde bulunur. Ahmet Kabaklı da *Türk Edebiyatı* dergisinde yıllarca okurlarına edebî zevk

aşlamış ve yeni kalemlere de bir çıkış alanı açarak tıpkı *Hareket* dergisi gibi kalemlere kucak açmış ve aynı misyonunu yerine getirmiştir.

AHMET KABAKLI'NIN HAREKET'TEKİ YAZILARI

Türk düşünce tarihinde Tanzimat ve Cumhuriyet dönemlerinde gelişen fikir hareketleri beraberinde mecra olarak süreli yayınların (dergi) tercih edildiği bir süreçte Türk düşünce tarihine etki etmiş önemli süreli yayınlardan birisi olan *Hareket* dergisi, devrinin fikir-sanat ve edebiyat yazılarıyla ön plana çıkmıştır. *Hareket* dergisi, Cumhuriyet dönemi süreli yayınları içinde uzun süre yayın hayatında bulunan dergiler arasında yer almış ve derginin ikinci dönemi olarak adlandırılan hızlı bir siyasal, sosyal, kültürel ve medeniyet değişiminin yaşandığı 1947 yılında Ahmet Kabaklı yazılarına başlamıştır. *Hareket*'in dergisinin dönemleri ve tarihleri şöyledir: "I. dönem: Şubat 1939-Mayıs 1943 (sy. 1-12); II. dönem: Mart 1947-Haziran 1949 (sy. 1-28); III. dönem: Aralık 1952-Haziran 1953 (sy. 1-7); IV. dönem: Ocak 1966-Mart 1977 (sy. 1-115); V. dönem: Mart 1979-Eylül 1981 (sy. 1-24). Derginin son iki döneminin adı *Fikir ve Sanatta Hareket* olarak tescil edilmiştir." (Okay, 1997, s. 123). *Hareket*, yayın sürecinde fikir, edebiyat, sanat ve bilim hayatından birçok önemli ismin yazılarına yer verildiği yayın sürecinde Ahmet Kabaklı'nın dergideki yazılarının sayı ve konu başlıkları şunlardır:

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 13[1], Mart 1947 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-18)

Ahmet Kabaklı, "Aydın Hercümerci: Bir Tenbih- Yavuz Sultan Selim Ağlıyor – Burası İstanbul – Ahret Endişesi – İnsan Hayatında Prensipler" s.14-15

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 12-2[2], Nisan 1947 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-17)

Ahmet Kabaklı, "Aydın Hercümerci: Babıalide Bir Cevelan – Ateşle Pamuk – Halkevlerindeki Sergi – Kendimizi Dışarıda Aramayalım – Koca Bebek – Dost Başa Bakar" s.11-12

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 3, Mayıs 1947 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-18)

Ahmet Kabaklı, "Aydın Hercümerci: Eğlence, İşkence – Türk Düşmanı, Türk Dostu – Hamdullah Suphi'nin Sözleri – Tanrı Işığı Nurullah Ata" s.16-17

[II. Devre], Yıl: 5, Sayı: 4, Haziran 1947 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-18)

Ahmet Kabaklı, "Aydın Hercümerci: Naylonlar Geldi – Vatan Turan – Yanlış Hesap" s.16-17

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 6, Ağustos 1947 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-16)

Ahmet Kabaklı, "Aydın Hercümerci: İstanbul'a Mektup – Putpereslik – Sayın Halka" (Mektup-Hikâye), s. 14-15.

[II. Devre], Yıl: 5, Sayı: 8, Ekim 1947 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-15)

Ahmet Kabaklı, "Satılmış Kalemler – Ahlâk Hocası" (Tenkit), s. 13.

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 9, Kasım 1947 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-16)

Ahmet Kabaklı, "Aydın Hercümerci: Zulmün Sonu- Dil Matemi – Müşahede- Hırsız-Polis Kavga" (Fikir ve Tenkit), s. 14-15.

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 10, Aralık 1947 (Mehmet Âkif Özel Sayısı) (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1947: 1-15)

Ahmet Kabaklı, "Aydın Hercümerci: Mehmet Âkif'e Dair – Bir Denek- Düşün" (Edebî Yönü), s. 15-16.

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 11, Ocak 1948 (*Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", 1948: 1-16)

Ahmet Kabaklı, “*Ayın Hercümerci: Mehtap Kavgaları – Tarık-i Nazenin – Hemşire Ata- Canavar*”, s. 15-16.

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 12, Şubat 1948 (Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat", 1948: 1-16)

Ahmet Kabaklı, “*Ayın Hercümerci: Ahmetcik – Emincik- Yalmancık – Tekrar Atatürk’ü Yaşatmak Derneği-Sabahattin Ali “Salon”da Fitnenin Ettikleri*”, s. 15-16.

[II. Devre], Yıl: 2, Sayı: 19, Eylül 1948 (Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat", 1948: 1-16)

Ahmet Kabaklı, “*Ayın Hercümerci: Süleymaniye ve Ötesi- İki Liseli Kız – Beni İsrailin Gayreti! Ehli Balibin Salveti! - Namık Kemal’e Hakaret*” (Fikir ve Tenkit), s. 15-16.

[II. Devre], Yıl: 3, Sayı: 23, Ocak 1949 (Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat", 1949: 1-16)

Ahmet Kabaklı, “*Yahudi Kavmine Nutuk*” (Nutuk), s.6.

[II. Devre], Yıl: 3, Sayı: 25, Mart 1949 (Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat", 1949: 1-16)

Ahmet Kabaklı, “*Süleyman Nazif ‘Müstesna Bir Karakter Abidesi’* (Biyografi), s. 8-10.

[II. Devre], Yıl: 3, Sayı: 27, Mayıs 1949 (Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat", 1949: 1-15)

Ahmet Kabaklı, “*İyi ile Kötü Vuruştular*” (Deneme), s. 8-9.

[III. Devre], Sayı: 1, Aralık 1952 (Hareket "Aylık Siyasî Mecnua", 1952: 1-16)

Ahmet Kabaklı, “*İnkılâp Karşısında Din*” (Fikir Hareketleri), s. 10-11.

[III. Devre], Sayı: 2, Ocak 1953 (Hareket "Aylık Siyasî Mecnua", 1953: 1-15)

Ahmet Kabaklı, “*Bir Vatanın Kurtuluşu*” (Deneme), s. 2.

[III. Devre], Sayı: 5, Nisan 1953 (Topçu N., Hareket "Aylık Fikir Mecnua", 1953: 1-16)

Ahmet Kabaklı, “*Çocukluk Cenneti*” (Deneme), s. 10.

[III. Devre], Sayı: 7, Haziran 1953 (Hareket "Aylık Fikir Mecnua", 1953: 1-15)

Ahmet Kabaklı, “*Sultan Mehmet Üzerine Dikkatler*” (Aynı sayı içerisinde iki farklı sayfalarda yazı devamı verilmiş), s. 6 ve 11.

AHMET KABAKLI’NIN HAREKET YAZILARININ DEĞERLENDİRMESİ

Ahmet Kabaklı, Mart 1947’den itibaren ‘*Ayın Hercümerci*’ başlıklı bir bölümde polemik tarzında yazılar kaleme almaya başlar. Kabaklı, keskin ve net ifadelerle kaleme aldığı yazılarında *Hareket*’in ruhuna uygun belki de en gözü kara yazarlar arasında yer alır. M. Orhan Okay, Ahmet Kabaklı’yı *Hareket* dergisindeki yazıları ile tanıdığında, keskin ve polemik yazılarının aksine kibar bir kişiden Fransız yazarlara özgü esprit ciritique yahut ironie dedikleri iğneleyici yazıların çıkmasına şaşkınlığını ifade eder (Okay, 2013, s. 181). Ahmet Kabaklı’nın kendini geliştiren yönü ve gerektiğinde zamanın ruhuna uygun üslup ve biçimde düşünce, edebiyat yazıları kaleme almıştır.

Ahmet Kabaklı’nın düşüncesinde bilhassa hiç sapma olmadığı görülmektedir. *Hareket* dergisindeki yazıları, yazarın *Hareket*’in ruhunu yaşatacak fikir ve aksiyona sahip olduğunu göstermektedir. Bu konudaki düşüncüyü destekleyen Cihan Okuyucu, Ahmet Kabaklı’nın merkezde olduğu fikrî bir mayalanmayı, millî ve muhafazakâr kesimin en güçlü kalemeleri ekolü olan dava adamı “Necip Fazıl’ın “*Büyük Doğu*” ve Nurettin Topçu’nun “*Hareket*” felsefesi gibi uzun soluklu, bir dergi etrafında bir cereyan oluşamaz mıydı?” sorusunun cevabını aradığı bir sohbetinde bu sualine dair aldığı cevabı aktarır: “İstesek bizim etrafımızda da sözümüzü dinleyen beş-on genç toplanırdı ve hâlâ toplanabilir. Ama bizim gayemiz kendimizi parlatmak değil edebiyatımıza hizmet

edecek hür fikirli ve şahsiyetli gençler yetiştirmektir. Çok şükür bunu da başardığımızı sanıyorum” (Okuyucu, 2024, s. 274). Ahmet Kabaklı, Nurettin Topçu gibi düşünüyordu: “Milliyetçilik davası, sadece milletini sevmek gibi bir histen ibaret değildi, milletini sevmesini bilmektir” (Aydemir, 2024, s. 131). Bu tespitlerden yola çıkarak kaleme aldığı *Hareket* dergisi yazılarının başlık ve muhtevalar şunlar:

Ahmet Kabaklı, Mart 1947 *Hareket* “Fikir-Âhlak-Sanat” sayısında yer alan “*Ayın Hercümercî: Bir Tenbih- Yavuz Sultan Selim Ağlıyor – Burası İstanbul – Ahret Endişesi – İnsan Hayatında Prensipler*” başlıklı yazısında alt başlıklar hâlinde yazısını neşreder. *Bir Tenbih* adlı alt başlıkta *Hareket* dergisinin eski neşrine dair bir gencin tarizlere karşı nasihat ve telkinlerini sıralar. Kendisinden yersiz tarizi için bir de özrünü bağışlatacak şiir yazmasını telkin eder. *Yavuz Sultan Selim Ağlıyor*, başlıklı yazısında, Feridun Fazıl Tülbentçi’ye cevaben okura cevap verir. Samimi sevgi yoksunluğu ve Yunus’un ruh olgunluğundan uzak keyfi icatlardan örnekler vererek yabancı ideolojilere karşı imrentiye değinir. Yazı sonunda Yavuz Sultan Selim şahsı ve hükümdarlığın kudretinden bahseder. Yazını sonlarında Feridun Fazıl Tülbentçi’den Türklüğün kudretini anlatan yazı teşviki olacak sözler ile sonlandırır. *Burası İstanbul*, alt başlığında Şehir tiyatrosunda Anadolu’ya kayıtsız kalınıp görmezden gelinmesine tepki verir. Örnekler ile Anadolu’nun güzellikleri ve nimetlerinden bahseder. Aydın ve inkılapçı taraftarlara Anadolu’yu gezmesini telkin eder. *Ahret Endişesi*, alt başlığında Müsahipzade Celâl, “*Eski İstanbul Yaşayışı*” oyun hazırlığı ile İstanbul’un fethinin 500. Yılına yakıştırmadığı oyundan haberdar olduklarını ve bunu sırf para kazanmak adına tarihe nam salmış, tarihte çağ açıp, çağ kapatan bir zaferi bu kadar basit bir oyuna indirgemesine tepki verir. *İnsan Hayatında Prensipler*, son alt başlığında, prensip sahibi olmanın insan iradesi ve hâkimiyet için zaruri olduğunu vurgular. Prensipsiz insanı, hürriyetini kaybetmiş esir olarak tanımlar (Kabaklı, 1947, s. 14-15).

Ahmet Kabaklı, Nisan 1947 *Hareket* “Fikir-Âhlak-Sanat” sayısında yer alan “*Ayın Hercümercî: Babıalide Bir Cevelan – Ateşle Pamuk – Halkevlerindeki Sergi – Kendimizi Dışarıda Aramayalım – Koca Bebek – Dost Başa Bakar*” başlıklı yazılara yer alır. “*Babıalide Bir Cevelan*” alt başlığında, yazılarında büyük ahlak hercümercinin akislerini sorgulayanlara cevap verir. Cevap almaları için Babıali caddelerine sürüklemeyi önerir. Çünkü bu sokakta fesatlıkla birlikte şimalin, cenubun, garp ve şarkın çatışmasının olduğunu, bunun ise kitapçılar ve menfaatlerin ilişkisinde dönen çarpıklıklarla dolu bir ilişki yumağını aktarır ve tenkit eder. *Ateşle Pamuk*, alt başlığında bir önceki tenkitlerini destekler ve örnek olarak Tan matbaasını gösterir. Menfaat ve çıkarları yüzünden zıt düşünceli insanların bir arada olduklarına dikkati çeker. İki cambazın bir ipte oynayamayacağına dair tarihi hadiselerle gönderme yaparak uyarıda bulunur. *Halkevlerindeki Sergi* alt başlığında bir sergide Osmanlı eski sanatlarının sergilenmesinden yola çıkarak Namık Kemal’in “uyan bu hab-ı gafletten” sözünü hatırlatarak köksüz bir ulus inşası ile yola çıkanların sergilerinde, nefis Türk tezyinatını sergilemesine elim bir itiraf olduğunu ifade eder. Köksüzlük olarak addettiği yenileşmenin müşkül durumuna dikkati çeker. *Kendimizi Dışarıda Aramayalım*, alt başlığında 12 Şubat 1947 tarihli *Yeni Sabah* gazetesinde Rumelilerin büyük şairlerinden olan Romen Mihail Eminescu’nun soyadında bir Türkçe kelime var diye Moldovyalı Türk köylü çocuğu ilan edilmesine tepki gösterir. Şairin şeceresini belgeler. *Koca Bebek*, alt başlığında Cevat Fehmi’nin piyesinin *Hareket* sayfalarında

yayımlanmasına değinir ve destek olur. Milletimize yakın ve garp uşaklığı etmeyen bir piyes olarak gördüğünü ifade eder. Müellifin düzgün Türkçesi, kuvvetli esprisi ve zekâsının ürünü olarak gördükleri piyesinde sanat açısından öneminin yanında devlet ve millet üzerindeki mürebbilik fonksiyonunu yerine getirmesine dikkatleri çeker. *Dost Başa Bakar*, alt başlığında Cevat Fehmi'nin piyesinin afişleri üzerinden eleştirenlere cevap verir. Mecmuanın iki satırını alıp yekûnun eleştirilmesine tepki gösterir (Kabaklı, 1947, s. 11-12). Tarafgir olmak kadar bir noktadan yapılan işin tenkit edilmesine karşı çıkar. Esasında meselenin altında, düşünce dünyasından kaynaklı bir bakış yattığına dikkatleri çekmektedir.

Ahmet Kabaklı, Mayıs 1947 *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* sayısında yer alan "*Aydın Hercümerci: Eğlence, İşkence – Türk Düşmanı, Türk Dostu – Hamdullah Suphi'nin Sözleri – Tanrı Işığı Nurullah Ata*" alt başlıklı yazılarıyla yer alır. *Eğlence, İşkence* adlı alt başlığında düğünler ve eğlenceler üzerinden değişen algımıza dikkati çeker. Cemiyet içinde türeyen ve sosyetenin icadı olan, yeni eğlence anlayışının düğünde dâhil birçok eğlence kültürümüzün şeytani emri olarak görür, sosyeteye karışmanın kültür olarak sunulmasına tepki gösterir. Taksim ve Maksim gibi mekânlarda gayrimüslimler ve Avrupalının bize öğrettikleriyle eğlenceyi popüler ve bir kimlik olarak gösterilmesini tenkit eder. "*Türk Düşmanı, Türk Dostu*" alt başlığında hayal dünyasında ve özentisi içinde Türk milletinin dostunu ve düşmanını unutturup düşmanının bir kültür furçası içinde dost olarak empoze edilmesine tepki verir. Pierre Loti hayranlığının muhataplarımızca bize değer vermeyeceği ve dostluklarını kazandırmayacağını, vatani kurtaran Anadolu evlatlarının şanlı tarihi ve zaferlerini hatırlatıp kim olduğumuzu tanıtmakla doğru bir münasebet kurulacağını ifade eder. *Hamdullah Suphi'nin Sözleri* alt başlığında Cumhuriyet'in ilk yıllarında Osmanlı ve eski dönemlere bakışı eleştirir. Bu furca içinde yıllarca Hamdullah Suphi'nin de olduğunu yirmi beş yıl sonra tarihin hakikat kırıntılarını seslendirmesini yetersiz bulmakla birlikte inkılapçı tarih hocalarına hakikati ve köksüz bir tarihi öğrettikleri için tepki gösterir. *Tanrı Işığı Nurullah Ata*, alt başlığında yazarın yeni dil icadını tenkit eder. Kökü dışarda olanı değiştirme gayretini alaya alır ve Tanrı ışığı sıfatı takar. Gelecek nesiller içinde sayısız takdir edenle birlikte mürteci gibi adlandırılacağına da dikkati çeker ve uyarır (Kabaklı, 1947, s. 16-17).

Ahmet Kabaklı, Haziran 1947 *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* sayısında yer alan "*Aydın Hercümerci: Naylonlar Geldi – Vatan Turan – Yanlış Hesap*" alt başlıklarıyla yer alır. *Naylonlar Geldi* alt başlığında Avrupa ve Amerika hayranlığı ve şirin görünme uğruna müşkül duruma düşülmesine dikkati çeker ve tenkit eder. Tevfik Fikret'ten bir örnekle düşülen gülünç durumu özetler. Yaşar Nabi Nayır'ın *Batı* ve *Doğu* arasında kıyaslamalarından örnekler vererek kıta üstünlüğü yapan ifade ve düşüncelerini tenkit eder. Atatürk'ün yıllarca irtica ile olan mücadelesinin de yanlış anlaşılacak esasında Batı düşkünlüğü içinde bunun kullanılmasına tepki verir. Millet benliğine topyekûn düşmanlık olarak gördüğü gafletleri sıralar. *Garp* zekâsı hayranlığının aslında sorunun odağını görmeyerek ölüm tohumları ekmesine değinir. *Varlık*'in sayfalarında doğuya hakarete varan fikirlerin yer aldığı bu müşkül duruma tepki gösterir. *Vatan Turan*, alt başlığında Kars günü münasebetiyle katıldığı bir toplantıda vatan ve *Turan* tanımındaki yanlışlığı aktarır. Anadolu insanının ve şehirlerinin hudut dışı gösterilmesine, özellikle Kars ilinde bunu *Turan* hedefini savunan bir konuşma içinde yapılmasına tepki verir. "*Yanlış Hesap*, alt başlığında Falih Rıfkı Atay'ın Nihal Atsız'ın kendisine hitaben gavur

düşmanı neşriyatında ettiği söze alınmasına tepki verir. Türkiye’de yalnızca dört buçuk milyon Türk olduğu iddiasını ispata çağırır. Sert tepki vererek hâkim olunan makamlardan Anadolu’nun yüzde sekseninin Türk olduğu coğrafyada gocundurulan insan sayısı karşısında kendisinin gocunmasının yersizliğine dikkati çeker.” (Kabaklı, 1947, s. 16-17).

Ahmet Kabaklı, Ağustos 1947 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat" sayısında yer alan "Ayın Hercümerci: İstanbul'a Mektup – Putperestlik – Sayın Halka" (Mektup-Hikâye), alt başlıklı yazıların ilki İstanbul'a Mektup yazısında İstanbul'un yedi yerini cennete benzetir, Boğaz'ın tıpkı inciden gerdanlıkla endam edip, büyük şairlere ve onu sevenlere ayrılığın iç sızısını yaşatan olarak doyulmamış saadet veren benzetmesi yapar. Tevfik Fikret bakışıyla ayrı çağrışımlar yaptığını vurgular. Ancak içinde yaşarken gayrimüslim ve Türk evladına eşit davranmayan bir şehir portresi çizer. Taşra insanına gevezelikten öte bir şey vermeyen şehirdir. Türk evladı fakir ve çıplaktır. İstanbul'u, Marmara kıyılarında, plajlarda şehvet ve rezillikler içinde gecelerin sükununu rakı kokularıyla sarmış mezbahaya benzetir. Hz. İsa'yı dahi göğün üçüncü katından dördüncü katına hicret ettirecek Frenk goy goyları içinde mânalanmış bir şehir olmuştur. Rezil bir İstanbul yaşamı tablosu çizer. Tenkit eder. Yabancılaşmış İstanbul'da alafrangalaşmış ve batılı modalar her semti sarmıştır. Beş yüz yıl payitahti olduğumuz milletleri örnek verir ve mukadderat üzerine konuşamamaktan yakındır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Sodom ve Gomere* eserini gösterir. İstanbul'dan Anadolu'ya *Sodom ve Gomere* romanındaki gibi yaşanan Batı karşısındaki ezikliğin yayılmasına dikkati çeker. *Putperestlik* başlıklı yazısında, Türklerin Orta Asya tarihine atıf yapar ve putperest olduklarını ifade eder. Nihayet hak yolunu bulan Türklerin hâlâ putperestlikten vazgeçmeyen hâl ve davranışlara dikkati çeker. Yeni bir sevgili tedariki ile meşgul olan milletimizin Anadolu şehirleri ile ilgisinin artması ve ilerleyen zaman içinde inkılap adına yapılan birçok yanlış değerlendirdiğinde putlaşan birçok şeyin tasfiye edileceğini ifade eder. Birilerine kuzu, deve kurban etmeyi unutup hakikate yönelmeyi umut eder. Bu nedenle Tanzimat'tan başlayarak alkış tutulanları değerlendirdiğimizde hicap duyacağımız bir tablodan bahseder. *Sayın Halka* başlıklı yazısında halka hitap ederse de esasında yöneticilere seslenir. Halka emir lisanı kullanarak hayvani muamele sonrası rüşvet vermek, üst memura hizmet etmek gibi sorumluluğunun olmasının yanında tren ve tramvaylarda insani olmayan imkânlarda seyahatin reva görülmesine dikkati çeker. Halkçıyız diyenlerden gâvur gibi kaçan tabiriyle halkın onlardan kaçtığını söyler. Hâlâ gazap altında kalan bir halktan söz eder (Kabaklı, 1947, s. 14-15).

Ahmet Kabaklı, Ekim 1947 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat" sayısında yer alan "Satılmış Kalemler – Ahlâk Hocası" (Tenkit), başlıklı iki yazısı yer alır. *Satılmış Kalemler* başlıklı yazısına Rousseau'nun "Yüksek ve kuvvetli olan hiçbir şey satılmış bir kalemden çıkmaz" sözüyle başlar ve kalemini iktidara satan aydınların milletini de köle olmaya mahkûm görür. *Ahlâk Hocası* başlıklı yazısında edebiyatımızdan tenkit ihtiyacını Nurullah Ataç, şiir ihtiyacını Orhan Veli, mütefekkir ihtiyacını Yaşar Nabi karşıladığı gibi muhalefet için Demokrat Parti'yi, gürültüden ibaret gördüğü Anakara radyosunu doğuran düzenin bir de "Ahlak Hocası" ihtiyacına yönelik Millet dergisinden ahlakçılık yaparak buna ihtiyaç duymasını ahlaki teşevvüşümüz açısından feci görmektedir (Kabaklı, 1947, s. 13).

Ahmet Kabaklı Kasım 1947 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat" adlı sayısında yer alan "Ayın Hercümerci: Zulmün Sonu- Dil Matemî – Müşahede- Hırsız-Polis Kavgası" (Fikir ve Tenkit), başlıklı

yazılarından ilki *Zulmün Sonu* adını taşır. Yahya Kemal Beyatlı'nın "*Zulm ile âbâd olanın âhiri berbâd olur.*" sözü ve Yezid'in zulmünü mukaddes gören Şah-ı Kerbela'ya şüheda payesi verenin yerden yere vurulduğu hadiseyi, Osmanlı Devleti'nde devşirme ümerasının yaptığı gaddarlıklar ve Celali İsyanlarını örnek verir. Ayrıca Dünya liderleri Napolyon, Rus Çarların, Musolini ve Nemrut'un akıbetini örnek göstererek zulmün ve zulmedenin sonuna dikkati çeker. "*Dil Matemi*" başlıklı yazısında "Devrim serumu" olarak tanımladığı yapılan inkılaplar ve Türk diline dair gelinen duruma dikkati çeker. Osmanlıcanın anlaşılmayan bir dil olduğunu iddia edenlerin bu minvalde farklı yaklaşımlarla aynı eleştiriyi yapanların uydurma kelimelerle Türk dilini anlaşılabilir hâle getirdiklerini ifade eder. Dilimizin bütün lehçelerini kapsayan bir lüğatinin olmadığını, Şemseddin Sami'nin Kâmus'undan öte bir sözlüğümüzün dahi olmadığını söyler. Edebiyatımızın ve eğitim kitaplarının dil fakirliği olduğunu savunur. *Müşahede* yazısında milletin benliğine müdahaleden ve yapılan polisiye uygulamalar, işkencelerden bahsetmektedir. *Hırsız-Polis Kavgası* başlıklı yazısında Ortaköy'de esrar içicisi bir gencin İstanbul Valisi'nin maiyetindeki polisi öldürmesi olayına dair haber üzerine eleştirisini dile getirir. Toplum olarak cinayet haberlerine bakış açımızdaki değişkenlik ve yozlaşmaya değinir (Kabaklı, 1947, s. 14-15).

Ahmet Kabaklı, Aralık 1947 (Mehmet Âkif Özel Sayısı) *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat" sayısında yer alan "*Aydın Hercümercî: Mehmet Âkife Dair – Bir Denek- Düşün*" (Edebî Yönü), başlıklı yazıları kaleme alır. *Mehmet Âkife Dair*, başlıklı yazısında Mehmet Âkif'i, *Hareket* dergisi düşüncesi içinde olan, en yüksek kişilik ve aynı safta hareket eden münevverler arasında görür. Mehmet Âkif, lekesiz bir adamdır. Kalbinde milletin ızdırabını taşıyandır. İstiklal Marşı dizelerinde bahsedilen vatan ve evlatları şair için cennet ve içindeki neferleridir. Mehmet Âkif'e karşı duranların veya haset edenlerin bu tavırlarının onu tanımamalarından kaynaklandığını tespit eder. Cemiyetin ilk operatörü dediği Mehmet Âkif'in, küfeci çocuk hikayesi ve Safahat'ından örnekler verir, Türk münevveri olarak toplumunu tanıdığını vurgular. Mehmet Âkif'in Kur'an sevgisi ve İslam'ı anlama seviyesinden bahseder. Mehmet Âkif'in "*Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek*" cümlesiyle saf şiir taraftarlarına hakikatli olmaya dair eleştiriye değinir ve İstiklal Marşı'ndan iki mısra ile sonlandırır (Kabaklı, 1947, s. 15-16).

Ahmet Kabaklı, Ocak 1948 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat" sayısında yer alan "*Aydın Hercümercî: Mehtap Kavgaları – Tarik-i Nazenin – Hemşire Ata- Canavar*" başlıklı yazılarını yayımlar. *Mehtap Kavgaları* başlıklı yazısında Müslümanlar arasında tarihte olan mezhep kavgalarından bahseder. Amacı, o dönem Türkiye'de gündem olan mezhep kavgalarını teşhir etmektir. *Tarik-i Nazenin* başlıklı yazıda Tarik-i Nazenin isimli bir mezhepten bahseder. Mezhebe bağlı kadın ve erkeklerin arsız olduklarına ve dini yanlış yorumladıklarına dair yaşamlarından örnekler verir. Mazdekilik olarak da adlandırdığı bu tarikatı İran'ın İslamlaşmamış şekli olarak tanımlar. 19. asırda Rusya'da yaşamış olan Rapsodi adında sahte dindarın hadisesine benzeyen sapkınlık örneği verir. Bu tarikatı Anadolu'nun İslam'la yoğrulmuş medeniyetini Komünizme hazırlama ve açma planı olarak görmektedir. Şeyhlerini namaz kılmaz, oruç tutmaz talâkatini şeytandan almış sapkın bir sahte din adamı olarak aktarır. Tarikatın en ince ayrıntısına kadar eleştirileri içinde hakkında bilgi de verir. Müritlerinden para toplayan, kendisine laf edeni tehdit ettiren ve dokunulmamasını devlet içinde önemli görevleri olan kişilerin onun müritleri olduğuna dair sual içeren imalarda bulunur. Sorularla

birçok konuya dokundurma yaparak okuyucuyu uyandırmaya ve tespitlerinden hareketle eleştiri yapar (Kabaklı, 1948, s. 15-16).

Hemşire Ata, başlıklı yazısında Atatürk'ün hemşiresi olan Makbule'nin aylığının o devrin ücretiyle 1000 Lira olmasından kaynaklı haberleri eleştirmektedir. Anadolu insanı veya İstanbul'da bir ailenin kat be kat üstü olan bu maaşın az olmasına dair haberleri alaya alır. *Canavar*, balıklı yazısında Yaşar Çimen'in faşist söylemden Kemalist söyleme geçmesinin arasında pek fark görmez. Her iki düşüncesinde de gençleri birbirine kırdıran ve kraldan çok kralcı bir karakter olmakla itham eder (Kabaklı, 1948, s. 15-16).

Ahmet Kabaklı, Şubat 1948 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", sayısında yer alan "Aydın Hercümerci: Ahmetcik! Emincik! Yalmancık! – Tekrar Atatürk'ü Yaşatmak Derneği- Sabahattin Ali "Salon"da Fitnenin Ettikleri", başlıklı yazılarından ilkinde "Ahmetcik! Emincik! Yalmancık!" yazısında siyasal konuya değinir. Demokrat Parti'den istifa eden Kenan Öner'den bahsettiği yazıda Celal Bayar'ı eleştirir. Kenan Öner'in partiden ayrılması olayından hareketle devrin siyasi ortamı ve siyasetçilerini eleştirerek bilgi verir. Celal Bayar'a ait birçok konu anlatır ve onlar üzerinden eleştirilerini sıralar. Kenan Öner'i, Celal Bayar'ın iktidar hırsı ve diktatörlük hedefi karşısında duran, onun bütün yanlış siyasetini ortaya döken kahraman olarak görür. Türk milletinin değerleri, Anadolu'dan uzak siyaset düşüncesi ve Celal Bayar'la beraber hareket eden politikacıları anlatır. *Tekrar Atatürk'ü Yaşatmak Derneği*, yazısında Atatürk'ü unutturmamak üzere hareket eden kişiler, yayın ve toplulukları eleştirir. Atatürk'ü tören ve bayramlarla yaşatmaya çalışan kesime zıppık yakıştırması yapar. *Varlık* yayınlarını eleştirir ve Behçet Kemal'in şiirlerindeki samimiyetsiz Atatürk anlatımını eleştirir. Atatürk'ün eğlence ve içki konusunda zevk ve duygularını bahane ederek bu yönde oluşturulan yanlış algıyı hicveder. Alaturka kelimesiyle alaya aldığını ve *Varlık* ekibi dediği kesimce kendisi gibi düşünenlere hitaben "Atatürk'le uğraşmaya kalkanlar onu anlayacak seviyede olmalılar" sözünü

hicveder. *Salon* dergisinde yayımlanan *Sabahattin Ali "Salon"da Fitnenin Ettikleri* yılbaşı kutlamasına dair, salonda olanları yazıdan hareketle hicveder. Yazısında, 1948'giren gecesi yaşanan yılbaşı partisinden bölümler vererek eleştirilerini sıralar. Kadınların yarı çıplak olduğu, bolca alkollü eğlence ortamı, Batı tarzı yemeklerin servis edildiği burjuva buluşması olarak tanımladığı partiye katılanların isimlerini sıralayıp halkçı gibi görünen ama yaşamlarında bunu tatbik etmeyen kişileri sıralar. Anlatılanlar üzerinden kişileri hicveder. Bunlardan biri de halkçı olarak görünen Sabahattin Ali'dir. Onu halk sefaletinin büyük sömürücüsü olarak görür. Sabahattin Ali'nin halkçı duruşunu sergilediği örnek bir olaydan bahseder. İstanbul Üniversitesi'nde millî gençliğin bir akademisyeni kürsüden indirmesine karşı, olaya karışan gençlere söz eden Sabahattin Ali'nin sözlerinde Anadolu'yu ve halkı sefalet içinde bırakanlar dediği milliyetçi fikre dair söyledikleriyle, yaşamında tatbik edemeyen ve vızıltı eden olarak eleştirisini sıralar (Kabaklı, 1948, s. 15-16). Mizah ve polemik olarak da ele aldığı yazısında halkçılığı bir maske olarak kullanan kesime hicivlerini sıralamıştır.

Ahmet Kabaklı, Eylül 1948 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat" sayısında "*Aydın Hercümerci: Süleymaniye ve Ötesi- İki Liseli Kız – Beni İsrailin Gayreti! Ehli Balibin Salveti! - Namık Kemal'e Hakaret*" (*Fikir ve Tenkit*) başlıklı yazıları yer alır. *Süleymaniye ve Ötesi* adlı yazısında Süleymaniye'yi Tanrı muskası olarak görür. Süleymaniye, Türk İstanbul'unun perspektifini çizen mimarının çevre düzeni ve semtin kirliliğini ele alır. Büyük bir medeniyet ve imparatorluğa tanıklık etmiş ihtişamlı mimarının çevre kirliliğini, çöplükte ikamet eden Süleymaniye olarak tanımlar. İnkılap goygoycuları dediği kesimin, tarihi mirasa, mabede ve tarihte İstanbul'un en güzide yerine reva gördüklerini sıralar. *İki Liseli Kız*, yazısında İstanbul tramvay yolculuğu sırasında tanık olduğu, işittiği ve liseli genç kızların gayri ahlaki sataşmalarını anlatır. Türk toplumunun itildiği Batılı düşünce, bakış ve özentinin gayri ahlakiliği de özendiren, gençlerde bu yozlaşmanın taçlanmasına dikkati çeker. Tramvay seyahatinde, kızlara bakmadan camdan dışarıyı seyrederek yol alan Ahmet Kabaklı, Anadolu'dan İstanbul'a gelmiş bir genç olarak duruşu nedeniyle, kızların kendi arasında ona hitaben *Yedigün* gazetesinde yayımlanan bir yazıdan alıntı vererek 'kadına dönüp bakmayan erkekle, yiyecekmiş gibi bakan erkeğin diğerine göre daha nazik olduğunu yüksek tonda anlatıp gülüşmelerini aktarır. Kızların yüksek tonda ortamda spor ve futbolcular ile ilgili ettiği sözleri de aktaran Kabaklı, gençliğin ve kızların geldiği durumu eleştirir. "*Beni İsrailin Gayreti! Ehli Balibin Salveti!*" başlıklı yazısında iki haber üzerinden eleştiri yapar ve durum değerlendirmesi yapar. İlk Bursa şehrinde Kadir Gecesi, Orhan Camii'ndeki cemaat, ilahi okuyup ibadet ederken, cami karşısında bulunan dağcılık kulübünden yüksek sesle caz çalınmasına tepki verilir. Cami içinden bir kısım "İslam çocukları" dediği bir grup bunu yapan kişi ve düşünceye sahip kişilere *Ant* gazetesinde giderek ders verdiklerini aktarır. Yahudi gazetesi *Şabat* ve *Ant*'ın bu gençler ve olay hakkında yaptıkları haberleri eleştirir. İkinci olay da Sarıyer'de üç yüz kadar Ermeni'nin Türk polisini birleşip dövmeleri sonrası Talat ve Kazım Paşalara dua eder. Onların uygulamalarına atıfta bulunur ve azınlıkların çoğunluk olan Müslüman Türk milletine zulmetmesine değinir. Tarihten örnekler verir. Türk polisinin gayrimüslimlerce dövülmesi haberini hatırlatır ve sert eleştirilerde bulunur. *Namık Kemal'e Hakaret* başlıklı son yazısında Nazım Hikmet'e yönelik benzetme ve övgülerin anlamsız olduğunu gerekçelerini vererek hicveder. Namık Kemal ile karşılaştırılarak ondan üstün tutulmasını sert biçimde eleştirir. Nazım Hikmet'i Türk değerleri yerine köksüz

Moskof medeniyeti ile beslenen biri olarak görür ve ona deve yavrusu yakıştırmasını uygun bulduğunu ifade eder. Nazım Hikmet'in, Moskova'da son dönemlerinde ona yapılanlara karşı tek laf etmeyip aksine iblisleştirilen olarak iki yüzlü davranıldığını hatırlatır (Kabaklı, 1948, s. 15-16).

Ahmet Kabaklı, Ocak 1949 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", sayısında yer alan "*Yahudi Kavmine Nutuk*" (Nutuk), adlı tek yazı yayımlar. Yahudi milletine dair geçmişlerinden örnekler vererek, onlara has özelliklerinden hareketle kötülüklerini sıralar. Yahudilerin, tarihte birçok toprak ve ülkeden kovulan ama her gittiği coğrafyayı karıştıran kötü yönlerini aktarır. Onlara "*Türk ekmeği nice ekmektir ey Beniisrail!*" seslenişle sert bir ithamla yüz­süz kavimmişsin der (Kabaklı, 1949, s. 6).

Mart 1949 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat", sayısında yer alan "*Süleyman Nazif 'Müstesna Bir Karakter Abidesi'*" (Biyografi), başlıklı yazısında Süleyman Nazif'in Türk dili, edebiyatı ve ahlakı için yapmış olduklarını sıralar. Ecdadından bahseder. Faziletli ve marifetli bir ecdattan geldiğini anlatır. Hayatı, kişiliği, mücadeleleri ve eserlerinden bahseder. Düşünce dünyasının yanında çehresini detaylıca örneklerle tasvir eder. Nefis olarak görülen hâlde bile cem edecek kadar idealist ve mücadele yönünün psikolojisinde nasıl bir zaruret olduğunu anlatır. Edebi hayatına, san'at ve nesrine dair örnek gösterir ve şahsiyetini hülasa eder. Süleyman Nazif'in, Mehmet Âkif'le dostluklarını ve İslam âlemine her ikisinin yaptığı avukatlığa değinir (Kabaklı, 1949, s. 8-10).

Ahmet Kabaklı, Mayıs 1949 *Hareket* "Fikir-Âhlak-Sanat" sayısında yer alan "*İyi ile Kötü Vuruştular*" (Deneme), başlıklı yazısında iyiliği ruh, kötülüğü madde olarak tanımlar. Hürriyetin şeytan yani ona uymuş kişilerce adı kirletilmiştir. Hürriyetin ruh meyvesi olan mananın yok edilmesiyle mefkûre mayasına kan karışmış olduğunu, bu sebeple hürriyet kavramının anlamını yitirmiş olduğunu iddia eder. İnsanoğlunun ve şeytanın var olduğuna dair ezelden beri olan iyi ve kötü anlatılarını ele alır. Kötünün en nihayetinde insanoğlunun varoluşundan günümüze fikir ile tahrif ettiğini ifade eder. İmanın yoldaşı olan fikir, tahrif edilerek insanoğlunun fikir madrabazlarınca kullanıldığı düzeni eleştirir. Bütün siyasi partilerin de bunu kullandığını ifade eder. Fikir ve hürriyet kavramlarına bağladığı şeytan ve insanoğlu, iyi ve kötü mücadelesini dönemindeki yöneticiler ve siyasilerin kurdukları düzen içinde fikrin başına geçerek iyi ve kötü vuruşturulmuştur. İnsanoğlunun ruhu maddeye, aşkı şehvete, hürriyeti putçuluğa, namusu paraya ve fikri farfaraya değişmesini eleştirir. Şeytan ile başlayan iyi-kötü kavgasında muzaffer olan o olur ama Allah'tan ümidin kesilmeden faziletin doğacağı umudunu da korur (Kabaklı, 1949, s. 8-9).

Ahmet Kabaklı, Aralık 1952 *Hareket* "Aylık Siyasî Mecmua", sayısında yer alan "*İnkılâp Karşısında Din*" (Fikir Hareketleri), başlıklı yazısında İslam'ı bilmeden ve özünü anlamadan yaşandığını dile getirir. Türkiye'de devrin İslam dini karşısında laiklik söylemiyle duranlara Avrupa'dan örnek vererek bizdeki yanlış algının referans gösterilen medeniyette aksi olduğunu anlatır. Avrupa'nın laikleri Dante, Voltaire ve Rousseau gibi bilginlerin Hristiyan âleminde öneme sahip olan Saint Augustin ile yarışacak kadar Hristiyanlık din bilgisine sahip olduğunu vurgular. Yanlış algılanan laiklik ve Avrupa laikliğinin tehlikeli cahillik olarak görmektedir. İslam dinini inkılabın karşısında görmeye ve yenilikler adı altında ezmeye yönelik çalışmalarına tepki gösterir. Fransız ihtilalinin aristokrasi ile kaynaşan din teşkilatını karşısında bulmasını örnek verir. Fransa'da dinin kartel gibi muazzam zenginliğinin neticesinde kurulan din adındaki düzenin yıkılmasını

anlatır. Aklını başına alan Hristiyanlık'ın Chateaubriand, Renan gibiler sayesinde menziline oturtularak temiz din adamları yetiştirilmesini örnek gösterir. Bizden hareketle eleştirisini sıralar.

“Böyle din ayağa düşmedi, siyaset âlet edilmedi, irtica kılığına sokulmadı; hastalara ümit, ordulara zafer, cemaate âhlak, ölenlere cennet ümidi olmuş gidiyor. Artık dinin ne ilimle ne yeni hayatla ne de siyasetle takıştığı var; yolunu tutmuş, lüzumuna inandırmış, ruhlardaki üstün yerini almıştır. Türk inkılabı, karşısında ne İslâm malikanelerde ne de milyonluk malikanelerde saltanat süren hocaları buldu. İslâmlık devletin yardımı ile tutunup gidiyordu; son zamanlarda kendinden uzaklaşıp hurafelere bulaşmıştı.” (Kabaklı, 1952).

İslâm'ın, Avrupa'daki gibi değişim sürecini tamamlayamamasının yanında, örnek alınan Batı devşirmesi kanaatler tarafından tasfiye edilmeye çalışılmasını eleştirir. Bu anlayışın değişim adı altında din mektepleri ve ilahiyat fakültelerini kapattığı örnekleri gösterir. Bu yanlış kararlar ve kapatmalarla, Hz. Muhammed'in ruh öncülüğü ve Allah'a giden yolların kapatıldığına dikkati çeker. Milletin din ihtiyacı devam ederken bu ihtiyacı karşılayacak kurum ve mabetlerin kapatılması, hurafelerin çoğalmasıyla karşılık bulmuştur. Halkın ruh güzelliğini bulamayışı ve ihtiyacı olanın devlet eliyle yok edilmesi, sahte şeyhlerin türemesinin en büyük sebebi olarak görür. Diğer yandan dini bilmeyen bir kesiminde, Freud'un mezhebi çapkınlıklarına bel bağlamasını eleştirir. İrticanın doğma sebebinin bu olduğunu ileri sürer. Bütün bu süreç sonucunda cahil laikler ve cahil sözde dindarlar arasında savaş başladığıdır. Bu kitlenin taraftarları karşılıklı olarak birbirine tekfir ve gerici ithamlarıyla saldırmasını “*Filden el yordamıyla ahkâm çıkarmaya çalışan körler*” hikâyesine benzetir. İnkılapçıların dini giderek ezmesinin aslında laiklerin zararına olduğu tespitinde bulunur. Dine ve dindara saldırdıkça, yok etmek istedikleri din anlayışını, eleştirdikleri dindarları, din hurafelerinin safına itmiş olduklarıdır. Zorla dayatılan yaşam biçimi, insanların zihninde saklanarak bir gün çıkarmak üzere vaktini beklemekte ve tıpkı fes yasakları gibi insanların fesini saklamaları olayını hatırlatmaktadır. Dinin sanatsal yanı ve maketleri ambarlara konması; ibadet ve manevi mekânların kullanımı yasaklanması veya başkaca işlere tahsis edilmesi, kapatılan camilerden ayrılan din adamlarının ortada bırakılması, yok etmeye çalışan inkılapçı anlayışın var olan sorunu daha da büyüttüğüne dikkati çeker. Müslümanlıkla irticanın birbirine karıştırılmasını, dinin unutulması neticesinde onu öğretecek ehil akılların olmadığı bir ortamda cahil din adamları sayesinde irticanın hortlamasıdır. Bunu akıl ve kültürün teraziden yoksun kalmasına bağlar. Yeniliği savunduğunu iddia edenlerce, İslâm'ın, inkılap karşısında olduğu söylemi olmasaydı, dinin değişimin en büyük destekçisi olabileceğidir. İslâm'ın özünde var olan değişim ruhu, yeni nizam ve ahlâk ülküsünden faydalanılmadığı eleştirisinde bulunur. Cumhuriyet'e giden yolda, Millî Mücadele sürecinde oluşan Erzurum Kongresi'nden, Kurtuluş Savaşı zaferine kadar gerçekliğin farkında olanların mücadele sürecinde oluşturduğu kurucu ruh devam edebilseydi laikliğin de diğer Avrupalı inkılaplarda olduğu gibi kuvvetli mektebi olarak camilerin bu görevi üstlenebileceğini savunur. On asırdan beri camiye alışkın olan Türk milletin her vakit koştuğu camilerde vaizleri dinleyen olarak, şapkanın din ile ilgisinin olmadığını ve inkılabın topluma uygulamak istediği yaşama dair doğru olanlar ve yanlış bilinenler olarak anlatılsaydı büyük tesirin olacağı gerçeğine dikkati çeker. Aksi yönde din, din adamları ve dini mekânların kötülenmesinin yeni mekteplere “*gâvur mektebi*” dedirtmeye zemin hazırladığıdır. İnkılap ve dinin, birbirine

düşmanlıkla saldıranların iki zıt kutbun yani mürteci ve inkılapçı yobazların cahilliğinden kaynaklı ayrılığa dönüştüğü tespitinde bulunur (Kabaklı, 1952). İnkılapçı yobazlar olarak tabir ettiği kesimle polemliği tek taraflı olmaz, dinin yanlarında destek olan bir değer olarak görmemelerini de hicveder.

Ahmet Kabaklı, Ocak 1953 *Hareket* "Aylık Siyasî Mecmua" sayısında yer alan "*Bir Vatanın Kurtuluşu*" (Deneme), başlıklı yazısında vatani ve milleti için ömrünü feda eden kahramanlardan örnekler verir. Vatan müdafaasında mücadele edenlerin anlatıldığı ve yazıldığı kadar tanınmasının yanında, bilinen vatan için verilen canların ötesinde bir millet ruhu ve imanına dikkati çeker. Efsaneler ve timsallerle dolu Türk milletinin fıtratı eskiden olduğu gibi kurtardığı vatanını gerekirse aynı halde tekrar kurtaracak ruha sahip olduğunu söyler. "*Halâşkârlar gökten inmez, onları millet çıkarır*" sözüyle vatani kurtarmanın Türk milleti için tabii bir refleks ve vazife olduğudur. Bunu yapacakların tıpkı Mehmetçik gibi ne rütbe ne paye beklememesi gerektiğini ve bir vatanın nasıl kurulduğunu detaylıca anlatır (Kabaklı, 1953, s. 2).

Ahmet Kabaklı, Nisan 1953 *Hareket* "Aylık Fikir Mecmuası" sayısında yer alan "*Çocukluk Cenneti*" (Deneme), başlıklı yazısında Yunus Emre'nin "*Gel dosta gidelim gönül*" şiirinden dizelerle başlar. Doğup büyüdüğü, "Harputlu Delikanlı" olarak anılmasındaki kökleri olan Harput'tan bahseder. Coğrafi yapısı ve tarihi yapılarının güzelliklerini anlatır. İnsanı maveranın kucağına attığı bu yapı ve coğrafyanın Selçuk mirasına sahip, âtil hâlden söz eder. Çocukluk dönemlerini, yaşadığı evi, ailesi ve çevresinden bahseden yazar, anne ve abisiyle olan ilişkilerini diyaloglarından örnekler vererek anlatır. Küçükken vefat eden babasıyla ilgili aile efradından duyduğu hatıralarından bahseder. Bir kültür mozaigi gibi aile hayatını anlatan yazar, Anadolu'nun ne denli kültür ve aile içinde yaşatılan yazılı olmayan adetlerine de değinir. Kısa bir medeniyet birikiminin tarihçesini anlatır. Samimi duygularla dolu çocukluğu ile yaşadığı dönemi kıyaslar ve tenkit eder. Mahcupluk duyduğu şu sözleri ekler: "*Babamdan utanıyorum; bizim o uzun sofradan, Muhammet'ten, Yunus'tan; o tertemiz çocukluğumdan utanıyorum.*" (Kabaklı, 1953, s. 10).

Ahmet Kabaklı, *Hareket*'ki son yazısı olan Haziran 1953 *Hareket* "Aylık Fikir Mecmuası" sayısında "*Sultan Mehmet Üzerine Dikkatler*" başlıklı yazısında, Fatih Sultan Mehmet'in tahta çıkmadan önce fikri ve zevklere düşkünlüğünü anlatır ardından hocası Molla Gürani'nin nasıl eğitim verdiğine dair bilgiler verir. Babası Sultan Murad hakkında verdiği bilgiler içinde Fatih Sultan Mehmet'in padişahlığa giden sürecinden bahseder ve bunun tıpkı staj yapar gibi geçen sürece benzetir. Bu sürecin sonunda Fatih Sultan Mehmet, on dokuz yaşında tahta çıktığında kusursuz, bilgin ve şair bir imparator olarak tarihteki yerini alan kudretli eski imparatorlar arasında görür. Bir vazife adamı olarak gördüğü ve hasletlerinden bahsettiği Fatih Sultan Mehmet'in portresini çizer. Dünyada nam salmış Timurlenk ve Napolyon gibi liderlerin öne çıkan özelliklerini, Fatih Sultan Mehmet hatlarında toplanmış olarak görür. Fatih Sultan Mehmet'in, Kızılirma yolunda İstanbul, Balkanlar, Tuna boyları, Kırım ve Otronto'yu almak için yol ve seferleriyle kaderi zorlayan bir padişahdır. Bu özelliğine değinen Abdülhak Hâmid'in "*Kaldın cihanda bir an, her ânın oldu bir devr*" mısralarıyla anlatır. Kırk dokuz yıllık ömründe yaptığı fetihler ve tesis ettiği hudutları göstererek gayrete dikkati çeker. Fatih Sultan Mehmet'i, zamanının siyaset ve ideallerin lideri olarak, Yavuz'a doğru siyasetini, Kanuni'ye de Batı siyasetini eklenecek ilhamı veren ve Osmanlı'ya büyük mesafeler aldiren padişah olduğunu anlatır. Zamanın en ileri tekniklerini bilen ve kullanan Fatih Sultan

Mehmet'in, çok büyük bir Müslüman olarak farklı dinlere olan hoşgörü ve onlara kavuşturduğu huzur ile nice tefsir terazilerinde hâlâ anlatıldığına dikkati çeker. Ayasofya Kilisesi'ni ilk namaz üzerine düşünür ve sanat mabedi gibi bin yıllık kokusu ve heykeller içinde hocası Akşemsetdin'e "Hocam, kibleye geçte namaz kılalım" dediği sözlerinden hareketle bizlere zamanın fikir ve ruhunu anlatmaya çalışır. Yunus'un "Yetmiş iki millete bir göz ile bakmıyan / Halka müderris olsa, hakikatte âsidir." dizleriyle geniş gönle sahip, müşfik olan zihinler ve Konstantin'e hükmeden ruhu özetler. Bu ruhun, çok beğendiğimiz Avrupa'nın övündüğü Rönesans ruhu olduğu tespitini yapar. Bir yalana dikkati çeker. Fatih Sultan Mehmet'in, İstanbul'u alınca Bizans bilginleri İtalya'ya kaçtı yalanına dair tarihi süreç ve tespitlerini gerekçelendirir, ardından eleştirilerini sıralar. Günümüz kaynakları ve söylemlerinde, Bizans bilginlerinin İtalya'ya kaçmış yalanının aksine İslâmiyet'in en şefkatli ve parlak dönemini yaşadığını, ayrıca İslâm diyarlarında devrinin önemli filozoflarının yetiştiğini belirtir. Bu imkân ve şefkati gösteren padişahlardan birinin de Fatih Sultan Mehmet olduğunu söyler. Fatih Sultan Mehmet'i Eflatun'un idealindeki feylesof sultan tipi olarak tanımlar. Fatih Sultan Mehmet'in Osman Oğulları'na ait devlet adamlığının gereklerini taşıyan bir özeliği olduğunu her hâlinde hatta savaşta bile sanatkâr inceliği taşıdığını ve gösterdiğini ifade eder. Her şeyi yakıp yıkıp muzaffer ve mağrur olmayan bir padişah'tır. Fatih Sultan Mehmet'in devrinin ve öncesinin dünya sultanları arasında ahlâkıyla da dikkati çeken yanlarını anlatır. Fatih Sultan Mehmet'i, milletimiz için gerekli ve gerçek bir sembol olacak, şanımıza yakışacak edebi iftihar kaynağımız eşsiz insan olduğunu vurgular (Kabaklı, 1953, s. 6,11). Türk kültürünün tarihi sürecini ve değişim dönemlerini bilen Kabaklı, Fatih Sultan Mehmet üzerinden, tarih, kültür değerimiz ve onların bugün millet olarak ifade ettiği mana üzerine düşünür dikkatlere sunar. Milletın ruh ve manasını kaybetmiş olmasını hicveder.

SONUÇ

Ahmet Kabaklı, millî kültürün ve manevi değerleri savunarak Türk insanına hizmet etmiş ve Anadolu insanının sesi olmuştur. Türk milletinin tarihten bugüne kültürel devamlılığını yazılarında savunmuş, kendi kimliğine bağlı ve inandığı gibi yaşamıştır. *Hareket* dergisinde, Anadolu'nun millî şuurunu büyük şehirlerin tesirinde kalmadan Türk milletinin bekası istikametinde kalem oynamıştır. Yazılarındaki gücünü ve kuvvetini, milletinden, tarihinden, kültüründen ve millî şuurundan almıştır. *Hareket* dergisinde "Ayın Hercümerci" başlığı altında polemik yazılarında doğru bildiğini memleket ve Türk milleti için çekinmeden yazmıştır. Tarihî kaynaklara hâkim olduğu görülen yazılarında verdiği detaylarla öğretici olmayı ve halkı uyandırmayı gaye edinmiştir. Ancak, gayesi kendini parlatmak değil, Türk edebiyatına hizmet edecek şuur ve fikirde gençler yetiştirmektir.

Nurettin Topçu'nun "*Hareket*" felsefesi gibi bir cereyan oluşturan Ahmet Kabaklı, gençler için arzuladığı fikirleri başarmak için yazmıştır. Türkçe'nin en önde savunucusu olarak *Hareket*'te yazdıklarıyla sağlam bir Türkçe örneği oluşturmuştur. Kültür emperyalizmine ve güncel konulara çoğu zaman doğrudan girmeden, Türk medeniyetine dair tariz ve hakaretlere karşı kalemini sivrilten yazılar kaleme almıştır. Türkiye'yi ve dış Türkleri tanımanın ötesinde, İslam âleminin teminatı olan Türk milletinin milliyetçi zaafına da yazılarında yer vermiştir. Yazılarının büyük

bölümü mizah-hiciv şeklindedir. Ahmet Kabaklı'nın, milliyetçilik ve millet sevgisi Nurettin Topçu'nunki gibidir. Milliyetçiliği, milleti sevmenin ötesinde millet olmayı sevmekten geçtiğine inanmaktadır. Ahmet Kabaklı'nın *Hareket*'teki mizah-hiciv yazıları devrinin anlaşılması bakımından da ayrıca bir önem arz etmektedir. Türk edebiyatı tarihi çalışmaları, Türk kültürüne hizmeti, Türkçe'nin müdafii yazarları arasında yer alması, beyan ettiği fikirleri, yazıları, tevazu ve ruh derinliği ile iz bırakmıştır. Bu çalışma, Ahmet Kabaklı ve *Hareket* dergisi üzerine yapılacak çalışmalara kaynaklık edecek ve fikir verecek nitelikte bir araştırma olmuştur.

KAYNAKÇA

- Adıbeş, Mahir (2001, Mart-Nisan). "Atlılar Sessiz Sedasız Gittiler". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (329-330), s. 151.
- Aydemir, Şerif (2024). *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s. 129-132.
- Ayvazoğlu, Beşir (2006). "Ahmet Kabaklı". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, IV(8), s. 549-558.
- Ayvazoğlu, Beşir (2024). "Göllübağ'dan Köşe Yazarlığına Yürüyen Yetim: Ahmet Kabaklı". *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*. İmdat Avşar (Ed.) İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s. 183-186.
- Ayvazoğlu, Beşir (2001). "Ahmet Kabaklı". Ömer Faruk Akün (Ed.) içinde, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 1 (24), s. 9-10.
- Birinci, Ali (2001, Mayıs). "Ahmet Kabaklı Hocanın Ardından". *Türk Yurdu*, XXI (165), s. 41.
- Canıatlı, Mehmet (2001, Mart-Nisan). "Ahmet Kabaklı İle Röportaj 'Bana Bir Günde Elli Beş Dava Açılmıştı'". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (329-330), s. 169-173.
- Deliorman, Altan (2001, Mart-Nisan). "Eski Albümde Yaşayan Çehreler "Bayrağı Yüksek Kaldıran Adam"". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (329-330), s. 39-53.
- Demirel, Yurdal (2025). "Gün Işığında Tanıdığım Ahmet Kabaklı". *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s. 347-368.
- Doğan, Süleyman (2024). "Harputlu Bir Yetim: Ahmet Kabaklı". *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*. İmdat Avşar (Ed.) İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s. 321-328.
- Ekiz, Osman Nuri (1978, Kasım). "Sanat, Toplum ve Kültür Üzerine Ahmet Kabaklı ile Bir Mülâkat". *Türk Edebiyatı* (61), s. 9.
- Emil, Birol (2001, Mart-Nisan). "Ahmet Kabaklı". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (329-330), s. 17-21.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2024). "Ahmet Kabaklı". *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*. İmdat Avşar (Ed.). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s.55-58
- Has Er, Melin (2001, Mart-Nisan). "Kabaklı Hocamız". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (329-330), s. 63-64.
- İpek, Birol (2015). "Mekân, Kültür ve Fikir Bağlamında Ahmet Kabaklı". *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*

Elazığ: Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyum Kitabı, s. 275-283.

- Kabaklı, Ahmet (1947, Mayıs). "Aydın Hercümerci: Eğlence, İşkence – Türk Düşmanı, Türk Dostu – Hamdullah Suphi'nin Sözleri – Tanrı Işığı Nurullah Ata". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (3), s. 1-17.
- Kabaklı, Ahmet (1947, Nisan). "Aydın Hercümerci: Babialide Bir Cevelan – Ateşle Pamuk – Halkevlerindeki Sergi – "Kendimizi Dışarıda Aramayalım – Koca Bebek – Dost Başa Bakar". *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"*, 1947, II(12), s. 1-17.
- Kabaklı, Ahmet (1947, Mart). "Aydın Hercümerci: Bir Tenbih - Yavuz Sultan Selim Ağlıyor – Burası İstanbul – Ahret Endişesi – İnsan Hayatında Prensipler". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (13), s. 14-15.
- Kabaklı, Ahmet (1947, Ağustos). "Aydın Hercümerci: İstanbul'a Mektup – Putpereslik – Sayın Halka". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (6), s. 1-16.
- Kabaklı, Ahmet (1947, Aralık). "Aydın Hercümerci: Mehmet Âkif'e Dair – Bir Denek- Düğün". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (10), s. 1-15.
- Kabaklı, Ahmet (1947, Haziran). "Aydın Hercümerci: Naylonlar Geldi – Vatan Turan – Yanlış Hesap". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (4), s. 1-18.
- Kabaklı, Ahmet (1947, Kasım). "Aydın Hercümerci: Zulmün Sonu- Dil Matemi – Müşahede- Hırsız- Polis Kavgası". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (9), s. 1-15.
- Kabaklı, Ahmet (1947, Ekim). "Satılmış Kalem – Ahlâk Hocası". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (8), s. 1-15.
- Kabaklı, Ahmet (1948, Şubat). "Aydın Hercümerci: Ahmetcik – Emincik- Yalmancık – Tekrar Atatürk'ü Yaşatmak Derneği- Sabahattin Ali "Salon"da Fitnenin Ettikleri". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (12), s. 1-16.
- Kabaklı, Ahmet (1948, Ocak). "Aydın Hercümerci: Mehtap Kavgaları – Tarik-i Nazenin – Hemşire Ata – Canavar". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (11), s. 1-15.
- Kabaklı, Ahmet (1948, Eylül). "Aydın Hercümerci: Süleymaniye ve Ötesi- İki Liseli Kız – Beni İsrailin Gayreti! Ehli Balibin Salveti! - Namık Kemal'e Hakaret". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (13), s. 1-16.
- Kabaklı, Ahmet (1949, Mayıs). "İyi ile Kötü Vuruştular". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (27), s. 1-15.
- Kabaklı, Ahmet (1949, Mart). "Süleyman Nazif 'Müstesna Bir Karakter Abidesi'. Nurettin Topçu, (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (25), s. 1-16.
- Kabaklı, Ahmet (1949, Ocak). "Yahudi Kavmine Nutuk". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Fikir-Âhlak-Sanat"* (23), s. 1-16.
- Kabaklı, Ahmet (1952, Aralık). "İnkılâp Karşısında Din". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Aylık Siyasî Mecmua"* (1), s. 1-16.
- Kabaklı, Ahmet (1953, Ocak). "Bir Vatanın Kurtuluşu". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Aylık Fikir Mecmuası"* (3), s. 1-15.

- Kabaklı, Ahmet (1953, Nisan). "Çocukluk Cenneti". Nurettin Topçu (Ed.) *Hareket "Aylık Fikir Mecmuası"*(5), s. 1-16.
- Kabaklı, Ahmet (1966, Temmuz 13). "Tesadüfen". *Tercüman* (1701), s. 2.
- Okay, Mehmet Orhan (1997). "Hareket". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, s. 123-125.
- Okay, Mehmet Orhan (2001, Mart-Nisan). "Hep Aynı Harputlu Delikanlı". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (329-330), s. 29-32.
- Okay, Mehmet Orhan (2013). *Silik Fotoğraflar Portreler* (1. b.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Okuyucu, Cihan (2024). "Hatıralarımdaki Kabaklı". *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*. İmdat. Avşar (Ed.) İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s. 264-274.
- Turinay, Necmettin (2024). "Kabaklı'nın İkinci Büyük Sınavı: Türk Edebiyatı". *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*, İmdat Avşar (Ed.) İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s. 81-91.
- Ülgen, Erol (2001, Mart-Nisan). "Ahmet Kabaklı Hayatı ve Eserleri". *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi* (329-330), s. 10-16.
- Ülgen, Erol (2024). "Ahmet Kabaklı'nın Hayatı ve Eserleri". *Doğumunun 100. Yılında Şeyhülmuharrirîn Ahmet Kabaklı Armağanı*. İmdat Avşar (Ed.). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, s.11-28.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

Günce Yayınları

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

Günce Yayınları